

Юридичні науки

УДК 343.346

Шокало Олександр Сергійович

студент

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Шокало Александр Сергеевич

студент

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Shokalo Oleksandr

Student of the

Yaroslav Mydryi National Law University

Науковий керівник:

Гальцова Олена Володимирівна

кандидат юридичних наук

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

**ДО ПИТАННЯ ПРО ПРИЧИНИ ТА УМОВИ АВТОТРАНСПОРТНОЇ
ЗЛОЧИННОСТІ
К ВОПРОСУ О ПРИЧИНАХ И УСЛОВИЯХ АВТОТРАНСПОРТНОЙ
ПРЕСТУПНОСТИ
ON THE CAUSES AND CONDITIONS OF VEHICLE CRIMINALITY**

Анотація. Стаття присвячена визначенню та науковому аналізу проблем причин та умов злочинності. У статті розглянуто причини автотранспортної злочинності, а також умови її поширення на території України, проаналізовано статистичні дані у сфері автотранспортної злочинності, визначено заходи протидії зростанню злочинності на дорогах.

Ключові слова: *автотранспортна злочинність, детермінація, кримінальна мотивація, конкретна життєва ситуація.*

Анотація. *Стаття посвячена определению и научному анализу проблем причин и условий преступности. В статье рассмотрены причины автотранспортной преступности, а также условия ее распространения на территории Украины, проанализированы статистические данные в области автотранспортной преступности, определены меры противодействия росту преступности на дорогах.*

Ключевые слова: *автотранспортная преступность, детерминация, уголовная мотивация, конкретная жизненная ситуация.*

Summary. *The article is devoted to the definition and scientific analysis of problems of causes and conditions of criminality. The article considers the causes of vehicle criminality, as well as the conditions of its distribution on the territory of Ukraine, analyzes statistical data in the field of vehicle criminality, measures to counteract the growth of criminality on the roads.*

Key words: *vehicle criminality, determination, criminal motivation, concrete life situation.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Реформа законодавства у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту є нагальною проблемою для українського суспільства. Дорожньо-транспортні пригоди (далі — ДТП) стають причинами смерті та каліцтв багатьох тисяч українців, що часто спричинені внаслідок нехтування водіями та пішоходами Правилами дорожнього руху та елементарних правил безпеки на дорозі.

За даними ДП «Український науково-дослідний інститут медицини транспорту Міністерства охорони здоров'я України» у 2017 році в Україні

сталось 162526 ДТП, серед них 27220 ДТП, в яких постраждало 34677 людей, 3432 людини загинуло. Разом з тим у 2016 році загальна кількість ДТП — 158776; з постраждалими — 26782 ДТП; постраждало — 33613 людини; загинуло — 3410 людей. Як бачимо, дані статистики свідчать про значне зростання аварійності на українських дорогах, що дає підстави говорити про актуальність даної теми [4; 5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. У сучасній українській юридичній науці дане питання мало вивчене, натомість російські кримінологи Є. О. Єфімова, О. О. Шапкін, А. І. Чучаєв, А. В. Галахова та ін. приділяють цьому питанню значну увагу.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення причин та умов автотранспортної злочинності в Україні та вивчення можливих шляхів її подолання.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Причинна детермінація, як процес породження та зумовлення злочинності, включає в себе сукупність причин і умов вчинення злочину. Слід відзначити, що ці два явища є абсолютно різними за своїм змістом, а саме: під причинами окремого злочину слід розуміти мотиви його вчинення, або ж особистісна позиція особи, яка вчиняє злочин; а умови — сприятливі зовнішні обставини, які полегшують вчинення злочину.

Так Є. О. Єфімова серед причин транспортної злочинності визначає: вживання алкогольних напоїв водіями; правовий нігілізм громадян; низький рівень підготовки водіїв автотранспортних засобів; високий рівень корупції в суспільстві; недостатність контролю з боку правоохоронних органів; низький рівень розвитку автомобільної промисловості на території колишнього СРСР та низька якість нових вітчизняних автомобілів. З такою думкою автора неможливо погодитись,

адже охарактеризовані нею явища не відповідають самому змісту поняття «причина», а є якраз тими фоновими явищами, які відповідають визначенню умов [2, с. 93-95].

Також причини автотранспортної злочинності не є об'єктивними категоріями, вони криються у людській свідомості, виступають суб'єктивними характеристиками особи злочинця, виступають окремою рисою його особистості. Причому цією особистістю може виступати не лише особа водія, а й пішохід чи пасажир.

О. О. Шапкін вказує, що причини автотранспортних злочинів пов'язані насамперед з особистістю їх учасників, а саме: егоїзм, соціальна недисциплінованість, безвідповідальність, неповага до інших учасників дорожнього руху, зневажливе відношення до норм суспільної поведінки, занижена оцінка ступеня небезпечності порушення правил дорожнього руху, зокрема щодо водіння у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння [6, с. 353].

Для порушника цих правил характерним є вплив як загальних моральних деформацій особистості, так і специфічних деформацій свідомості водія, що пов'язані, в першу чергу, з функцією учасника руху, дефектами виховної роботи серед водіїв автотранспортних засобів, а також інших учасників дорожнього руху, порушеннями під час відбору водіїв, недостатнім рівнем знань правил дорожнього руху інших учасників руху.

Кримінальна мотивація такого злочину включає в себе звичайні етапи: 1) формування мотиву; 2) цілеутворення; 3) прийняття рішення діяти у певний спосіб — однак з певними особливостями. При цьому особливістю кримінальної мотивації при вчиненні автотранспортних злочинів є те, що особа часто не передбачає те, що її дії стануть злочинними, і сам по собі такий мотив стає злочинним лише при наявності певних конкретних умов.

Умови вчинення конкретного злочину мають певні ознаки [3, с. 110-111]:

- взаємозв'язок з причинами;
- постійна змінюваність умов — постійне оновлення дорожньої обстановки вимагає від учасників дорожнього руху максимальної уваги та зосередженості;

- непостійність та різноплановість джерела небезпеки;
- елементом небезпеки можуть бути дії третіх осіб.

Загалом більшість вчених сходяться в думці, що до умов автотранспортної злочинності слід відносити такі чинники. *Незадовільний стан вулиць і доріг* (включає в себе не лише жахливий стан дорожнього полотна, а й неправильне проектування чи експлуатація дороги, а також хаотичне розміщення реклами на дорогах, низький ступінь освітлення трас, відсутність дорожньої розмітки). *Технічні несправності транспортних засобів* також можуть виступати умовами вчинення автотранспортних злочинів і не завжди можуть бути обставиною, що виключає кримінальну відповідальність. Це зумовлено особливим правовим режимом транспорту як джерела підвищеної небезпеки. Сьогодні досить актуальним для України є проблема *недостатнього, а часом і зовсім відсутнього контролю з боку правоохоронних органів у сфері гарантування безпеки дорожнього руху*. Органи Національної поліції не мають достатніх повноважень для контролю за водіями, а автоматична фіксація автотранспортних правопорушень є малочисельною, недієвою та законодавчо не врегульованою. Ці чинники в свою чергу зумовлюють панування в суспільстві обстановки безкарності та збільшення кількості ДТП в державі. До умов вчинення автотранспортних злочинів відносять і *неправомірну поведінку пішоходів та інших учасників дорожнього руху, погодні умови*.

І наостанок хотілося б звернути увагу на характеристику конкретної життєвої ситуації як умови вчинення ДТП. Як зазначає Кравцов О. Ю., вона включає в себе такі ознаки:

- простота — чим простіша ситуація, тим більша ймовірність, що вона не призведе до злочину;
- керованість — негативні наслідки знаходяться в кореляційному зв'язку з великою кількістю некерованих елементів;
- адекватність — залежить від вдалих рішень в організації дорожнього руху, врахування всіх потреб учасників дорожнього руху;
- фізичні параметри руху — швидкість, прискорення транспортного засобу, його маса, які впливають на кінетичну енергію авто;
- безпека транспортного засобу — вказує на необхідність розвитку технологій захисту пасажирів та пішоходів [1, с. 191-192].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, зростання кількості ДТП на українських дорогах є наслідком, породженим вищевказаними детермінантами. Вирішення цієї проблеми вбачається, насамперед, у плідній роботі українського законодавця, результатом якої повинні бути корінні зміни в українському законодавстві у сфері гарантування безпеки дорожнього руху. Окрім того необхідним видається забезпечити задовільний стан доріг, проведення профілактичних бесід з учасниками дорожнього руху для підвищення рівня їх правосвідомості.

Література

1. Дорожно-транспортная преступность: закономерности, причины, социальный контроль / А.Ю. Кравцов, А.И. Сирохин, Р.В. Скоморохов, В.Н. Шиханов; под ред. д-ра юрид. наук, проф. В.В. Лунеева. — СПб.: Издательство «Юридический центр-Пресс», 2011. — 474 с.

2. Ефимова Е. О. Личность водителя и ситуация в механизме совершения дорожно-транспортных преступлений»: дисс. ... кандидата юридических наук: 12.00.08 / Ефимова Е. О. — Москва, 2014 . — 205 с.
3. Совершенствование деятельности по расследованию дорожнотранспортных преступлений: материалы всероссийской научно-практической конференции в режиме видеоконференцсвязи (г. Тюмень, 6 сентября 2012 г.). Тюмень: Тюменский институт повышения квалификации сотрудников МВД России. — 2012. — 116 с.
4. Статистика ДТП за 2016 рік [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://www.sai.gov.ua/uploads/filemanager/file/dtp_12_2016.pdf.
5. Статистика ДТП за 2017 рік [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://patrol.police.gov.ua/statystyka/>
6. Шапкин А.А. Криминологические особенности и предупреждение автотранспортных преступлений / А. А. Шапкин // Вестник ТГУ. — 2012. — № 10. — С. 351-355.